Fonds van bpost voor Alfabetisering

"Hoe laaggeletterdheid preventief en succesvol aanpakken?"

Verslag dialoogdag - Brussel 8 september 2011

Anne Vause (GIRSEF – UCL)
Lode Vermeersch (HIVA - K.U.Leuven)
Lieve Eeman (HIVA - K.U.Leuven)
Steven Groenez (HIVA - K.U.Leuven)
Isabel Raemdonck (GIRSEF – UCL)

Agendapunten

1. Op welke noden hebben we willen een antwoord bieden?
2. Voorstelling projecten
3. Wat werkt goed? Wat zijn de valkuilen?
4. Sensibilisering lokale link kerstzegelactie
5. Goede raad vragen en geven
6. Op welke noden moeten de projecten zich de komende jaren richten?

Verslag [1]

1. Op welke noden hebben we willen een antwoord bieden?

Niet alle kaartjes (waarop de deelnemers hun ideeën hierover schreven) bevatten noden of behoeften. Vaak werden ook de doelen en de succesfactoren van de projecten neergeschreven. Het onderscheid tussen attitudes / vaardigheden / omgevingsfactoren was voor veel aanwezigen artificieel en moeilijk. De drie elementen hebben met elkaar te maken en zijn moeilijk in te delen. Hetzelfde geldt voor de toewijzing van elke behoefte of nood aan kind, ouders, school of andere actoren. Veel noden bevinden zich op de snijlijn tussen twee of zelfs meer actoren. Er werden vooral noden omschreven in termen van attitudes en vaardigheden. Dit zijn individuele kenmerken (in tegenstelling tot omgevingsfactoren).

Uit deze synthese van de noden waaraan de projecten beantwoorden, blijkt dat de professionele krachten vaak te maken krijgen met de spanning tussen een logica van responsabilisering (de vaardigheden van de ouders erkennen en hen een actieve rol laten spelen in zowel het onderwijs van hun kinderen als meer algemeen in de samenleving) en een logica van begeleiding (het leven van de lerenden vergemakkelijken, hen helpen bij hun administratieve verplichtingen, …). De professionals zijn van mening dat hun rol erin bestaat de mensen van de doelgroep te ondersteunen en tegelijk hun vaardigheden te erkennen en die te benutten en te waarderen.

De professionele krachten hechten trouwens ook veel belang aan de noodzaak om het isolement te doorbreken. Enerzijds is er het isolement van de lerenden, die vaak het gevoel hebben alleen te staan met hun problemen. Het komt er dus op aan om hen met elkaar in contact te brengen en hen ertoe aan te zetten om actief deel te nemen aan het leven in hun wijk. Anderzijds is er ook het isolement van de professionals, die nadrukkelijk wijzen op het belang van netwerking, van het aangaan van partnerschappen met scholen en van bekendmaking van de problematiek van laaggeletterdheid.

De volgende noden worden uitgedrukt met betrekking tot:

(*K= kinderen/enfants O = ouders/parents S = school/école A= andere/autres)*

1.1 Vaardigheden (knowhow)

- *De nood bij de ouders aan meer informatievaardigheden op hun maat en niveau. De school kan een rol spelen in het aanscherpen van die vaardigheden. Ook de school moet de vaardigheden hebben om informatie helder, eerlijk en bereikbaar te maken. (O/S)*
- *Behoefte aan een grotere taalvaardigheid om zich als ouder te kunnen uitdrukken. (O)*

[1] Dit verslag is een samenvatting van de uitkomsten van de verschillende sessies van de dag en van de gesprekken gevoerd rond de 11 discussietafels (5 Nederlandstalige en 6 Franstalige). De samenvattende stukken werden vertaald terwijl de meer gedetailleerde bijdragen van de deelnemers in de originele taal gelaten zijn om recht te doen aan de beleefde realiteit in elke taalgemeenschap.

- *De nood aan vaardigheden om verantwoord en veilig te leren omgaan met ICT en internet (O/K)*
- *Outre l'alphabétisation, viser le développement de compétences permettant à chacun de devenir un citoyen critique, de participer à la vie collective et de s'ouvrir sur l'extérieurs (A)*

- *Nood aan de erkenning en waardering van de eigen vaardigheden die men wél heeft in plaats van een focus op de vaardigheden die ontbreken. Een positieve benadering van basisvaardigheden dus. (O/K)*
- *Soutenir les compétences des parents en matière d'éducation et valoriser leurs bonnes pratiques éducatives (O)*
- *Encourager les parents dans leurs démarches, les stimuler à continuer, à aller de l'avant (O)*
- *Permettre aux parents d'envisager les changements à long terme et de ne pas se cantonner aux besoins immédiats : ils ont toute une série de tracasserie administrative à gérer mais l'obtention d'un diplôme est un élément important pour le futur (O)*
- *Rappeler aux parents leurs propres expériences d'apprentissage : comment ont-ils appris ? dans quel contexte ? avec qui ? qu'est-ce que cela leur a procuré ? (O)*

- *De nieuwsgierigheid van kinderen stimuleren door middel van taal. De ontluikende geletterdheid en taalvaardigheid stimuleren. (K)*
- *Améliorer les compétences en lecture et en écriture des enfants dès le plus jeune âge (K)*
- *Faire entrer les livres et les jeux dans le milieu familial et donner aux parents les moyens d'exploiter ce matériel (O)*
- *De nood om de thuistaal te betrekken bij taalstimulering om zo anderstaligheid en meertaligheid als kracht te leren gebruiken. (K)*

- *Er is nood bij de ouders aan specifieke kennis over het schoolsysteem. (O)*
- *Favoriser une meilleure connaissance des institutions belges (institutions scolaires et administratives) et viser l'autonomie des parents afin de les rendre acteurs (O)*
- *Familiariser les enfants avec la culture scolaire belge (K)*
- *Nood aan een beter beeld bij de ouders over wat kinderen op school leren en wat er in het kleuteronderwijs gebeurt. (O)*
- *Faire comprendre l'importance de la socialisation et de la lecture dès le plus jeune âge : inciter les parents à inscrire leurs enfants au pré-gardiennat, à l'école maternelle, à fréquenter les plaines de jeux, les bibliothèques, … (O)*

- *Nood bij de ouders aan kennis en vaardigheden over de factoren die de schoolse vaardigheden van hun kind positief kunnen beïnvloeden. (O)*
- *Permettre aux parents de pouvoir lire et écrire de manière autonome afin d'offrir un meilleur soutien à la scolarité de leur(s) enfant(s) (O)*

- *Er is nood aan goede communicatie tussen de ouders en de school. Deze communicatie kan verbeterd worden door materiaal die de communicatie met laaggeletterde personen kan faciliteren (folders, koffers, spelmateriaal, …). (O/S)*
- *Aider les enseignants à mieux connaître le public des parents analphabètes ou illettrés et leur donner des pistes pour mieux communiquer avec eux (S)*

1.2 Attitudes (de juiste houding)

- *De nood van ouders om te weten wat het kind leert op school en dus kennis te hebben over de inhoud van de school. Ook een overzicht van het schoolaanbod in de regio is daarbij belangrijk. Het doel van het project is dus ouders informeren over wat gebeurt op school. (O)*
- *De nood van ouders om meer betrokken te zijn bij de school samen met het besef dat kinderen (maar ook hun ouders) ook thuis ruimte en tijd moeten maken voor schoolgerelateerde taken (rekenen, lezen, schrijven, …) (O)*
- *Naast de schoolbetrokkenheid is ook effectieve schoolparticipatie een element waaraan projecten tegemoet trachten te komen. (K)*
- *Renforcer l'implication des parents (pas seulement des mères) dans la scolarité des enfants et leur faire prendre conscience du rôle de l'école (O)*

- *De nood aan meer zelfvertrouwen bij de ouders. Dat zelfvertrouwen heeft vooral betrekking op het feit dat zij als ouders een belangrijke rol hebben te spelen bij de opvoeding en de leerprocessen van hun kinderen. De ouders moeten het gevoel krijgen: "Ik kàn als ouder de ontwikkeling van mijn kind positief stimuleren." Het zelfvertrouwen bij de ouders straalt dan uit naar de kinderen. (O/K)*
- *Daarbij aansluitend: de nood aan meer durf bij de ouders. De durf om betrokkenheid te tonen, deel te nemen, enz. (O)*
- *Renforcer la confiance en soi des parents et des enfants et les assurer de leurs compétences en dehors de la lecture et de l'écriture (K-O)*
- *Reconnaître les capacités et le potentiel des parents, autre que la lecture et l'écriture (S-A)*

- *De nood aan een positieve ervaring op school en daarmee samenhangend de nood of behoefte aan een zekere fierheid over wat het kind zelf kan doen / zijn / betekenen op school. (K)*
- *Créer un état d'esprit favorable et un intérêt vis-à-vis de la langue d'apprentissage (K-O)*

- *Nood aan een houding van gehechtheid tussen ouders en hun kinderen. Deze gehechtheid komt er door samen te spelen en te lezen. (O/K)*
- *Développer le plaisir partagé autour du livre : il est important que la lecture reste un plaisir et ce peut être un bon moment pour réunir parents et enfants et partager une activité ensemble (K-O)*

- *De nood bij kinderen om gevoelens te kunnen verwoorden .(K)*
- *De nood om de eigen omgeving van de eigen woonplaats te (ver)kennen. Dit betekent de invulling van de nieuwsgierigheid naar de omgeving van thuisplaats en school (speelpleinen, publieke diensten, …). (K/O)*

- *De behoefte van leerkrachten om informatie te hebben over de leefwereld van kansarme en/of laaggeletterde gezinnen. Dit helpt de leerkrachten om met die gezinnen om te gaan. (S)*
- *Ouverture à la diversité (K-O-S-A)*

1.3 Omgevingsfactoren

- *Nood bij ouders om sociaal isolement te doorbreken. (O)*

- *Développer plus de lieux informels pour permettre les contacts entre parents (O)*
- *Nood aan solidariteit in de buurt. (A)*
- *Développer plus de solidarité au sein des quartiers (O)*

- *Besoin d'espace et de temps (physique, psychique, social) (K-O)*
- *Nood aan rust en ruimte om te lezen en te schrijven met kinderen. Het gaat om "ruimte" voor ontwikkeling in de betekenis van: (K/O/A)*
    - *Fysieke ruimte (huisvesting)*
    - *Psychische ruimte (geen zorgen, geen stress)*
    - *Sociale ruimte (netwerken, contacten, …): nood om samen met andere ouders (peers) aan de ontwikkeling van de kinderen te werken.*
- *Nood bij ouders om tijd te hebben voor hun kinderen. (O)*
- *Nood aan een maatschappelijk aanbod om samen met de kinderen aan vaardigheden te werken. (A)*

- *Nood aan kinderopvang. (O)*
- *Créer davantage de lieux d'accueil pour la petite enfance afin de permettre aux mamans d'être disponibles pour apprendre à lire et écrire, chercher du travail, … (K)*
- *Tenir compte de la situation socio-économique des personnes et servir de relais pour leur permettre de trouver des interlocuteurs pour répondre à leurs questions (régularisation, emploi, éducation, …) (O)*
- *Tenir compte de la situation géographique et rendre les lieux accessibles aux familles (transports en commun, système de co-voiturage) (O)*
- *Intégrer l'alphabétisation dans un travail de réseau afin de lutter de manière coordonnée contre les facteurs d'exclusion sociale (K-O-S-A)*

- *Consolider les partenariats avec les écoles et créer davantage de liens entre parents-enfants et écoles (S-O-A)*
- *De maatschappelijke nood om minimaal de eindstreep van het secundair onderwijs te halen. (A)*
- *De nood aan voldoende plaats voor inschrijving van de kinderen op school. (A)*

- *Nood bij de ouders aan bruikbaar materiaal om een geletterdheidrijke omgeving te creëren voor het kind. (O)*
- *Besoin d'outils accessibles et utiles pour les enseignants et les parents (O-S)*

- *Besoin de pouvoir toucher la population belge et pas uniquement la population immigrée. Cette population est plus difficile à atteindre car les belges « de souche » se sentent souvent honteux de ne savoir ni lire ni écrire et de ce fait vivent cachés (A)*

1.4 Overzicht noden

Hieronder volgt het overzicht van de noden waaraan de projecten tegemoet wilden komen, zoals gepresenteerd op de dialoogdag.

	De noden waaraan de projecten tegemoet wilden komen	Les besoins auxquels les projets voulaient répondre
	K= kinderen/enfants O = ouders/parents S = school/école A= andere/autres	
	Vaardigheden	**Compétences / capacités**
1	Geletterdheid (lezen, schrijven, digitale vaardigheden) bij ouders en kinderen (o,k)	Améliorer les compétences en lecture, en écriture et en informatique des parents /enfants
2	Ouders ondersteunen bij de scholing van hun kind (o)	Aider les parents à offrir un meilleur soutien à la scolarité de leurs enfants (o)
3	Nood aan wederzijdse kennis/informatie ouders-school - instellingen (o, s)	Améliorer la connaissance réciproque parents - institutions belges (système scolaire, administratif, ...) (o, s)
4	Ouders overtuigen van het belang van vroegtijdige/voorschoolse ontwikkeling (o)	Faire comprendre l'importance de la socialisation et de la lecture dès le plus jeune âge (o)
5	Kinderen voorbereiden / vertrouwd maken met school (k)	Familiariser les enfants avec la culture scolaire (k)
6	Ouders helpen denken in langetermijntermen (o)	Permettre aux parents d'envisager les choses à long terme (o)
7	De ouders terug herinneren wat het is om « te leren » (o)	Rappeler aux parents leurs propres expériences d'apprentissage (o)
8	Nood om hun gevoelens te kunnen uiten (k)	Besoin d'exprimer leurs sentiments (k)
	Attitudes	**Attitudes**
1	Versterken van zelfbeeld/zelfvertrouwen en succeservaringen bieden (k,o)	Renforcer la confiance en soi et valoriser les compétences (o, k)
2	Kind-ouders "samen" leren genieten van lezen (k,o)	Développer le plaisir partagé autour du livre (k, o)
3	Nood aan erkenning van de kracht / mogelijkheden van de ouders (s,a)	Besoin de reconnaître les capacités et le potentiel des parents (s, a)
4	Nood aan openheid/begrip voor diversiteit	Besoin d'ouverture à la diversité (k, o, s, a)
	Omgevingsfactoren	**Facteurs contextuels**
1	Nood aan ruimte/tijd (fysiek, psychisch, sociaal)	Besoin d'espace et de temps (physique, psychique,

	(k,o)	social) (k, o)
2	Nood aan kinderopvang (k)	Besoin de milieux d'accueil pour la petite enfance (k)
3	Nood aan informele contacten, met andere ouders (o)	Besoins de contacts informels entre parents (o)
4	Buurtsolidariteit (o)	Solidarité de quartier (o)
5	Nood aan bruikbare en bereikbare materialen voor leerkrachten en ouders (o,s)	Besoin d'outils accessibles et utiles pour les enseignants et les parents (o, s)

2. Voorstelling projecten

In de loop van de dag hebben de laureaten van 2011 hun project voorgesteld.

3. Wat werkt goed? Wat zijn de valkuilen?

3.1 Succesfactoren

De succesfactoren kunnen betrekking hebben op het soort pedagogiek waarmee wordt gewerkt, op de didactiek waarmee de lessen vorm krijgen of op omgevingsfactoren die bijdragen aan het welslagen van het project.

3.1.1 Gehanteerde pedagogiek

Bij de opsomming van de succesfactoren van een alfabetiseringsproject zijn er een aantal thema's die herhaaldelijk aan bod komen. In eerste instantie wordt de waarde van laagdrempelig werken benadrukt. Hierdoor kunnen bepaalde hindernissen of valkuilen tot het niet participeren of het niet slagen van het project op voorhand worden weggewerkt. Daarnaast geven de actoren uitdrukking aan een empowerende visie. Centraal daarin wordt gesteld dat het belangrijk is om de nadruk te leggen op de mogelijkheden en daarbij de competenties te valoriseren. In dit verband is de relatie tussen de lerenden en de lesgevers van cruciaal belang; het komt erop aan een relatie te ontwikkelen op gelijke basis, waarbij iedereen vaardigheden heeft die aandacht moeten krijgen. Daarbij aansluitend wordt het belang van de betrokkenheid van de doelgroep, en meer specifiek de ouders, onderstreept. Tijdens het traject wordt een duurzame band opgebouwd met de doelgroep waarin de verantwoordelijkheid gedeeld wordt. Tot slot wordt aangehaald dat het gezin als geheel moet bekeken worden waarbij er ook aandacht moet zijn voor de ruimere context.

Laagdrempelig

- *Laagdrempelig werken: bv afspraak zorgcoördinator school, je aanpassen aan hun cultuur, aan huis komen, persoonlijk contact met ouders, tolken inschakelen,…*
- *Aller vers les apprenants, se déplacer jusque chez eux, ne pas hésiter à les recontacter mais veiller à ce que la participation reste volontaire car pas de motivation si obligation*
- *Ontmoetingsruimte creëren voor ouder en kind zonder verdere functies en doelstellingen*
- *Veilige en toegankelijke ruimte voorzien, zowel fysiek als emotioneel*
- *Organiser les cours alpha dans un cadre ouvert (pas dans une école par exemple)*
- *Het rekruteren van vrijwilligers in de buurt van de mensen die je wil ondersteunen, heel belangrijk voor vertrouwen*
- *Allochtone medewerkers of vrijwilligers*

Empowerment

- *Niet werken vanuit problemen, wel vanuit mogelijkheden en kansen*
- *Mettre en place une pédagogie active et émancipatrice*
- *Open en respectvolle houding van de begeleiders ten aanzien van de doelgroep (" iedereen is expert") en ten aanzien van elkaar (leren van elkaar, durven variëren in rollen)*
- *Baser le rapport formateur-apprenant sur un mode égalitaire*
- *Ne pas infantiliser les participants*
- *Découverte et reconnaissance des compétences*
- *Valoriser les compétences de chacun et construire ensemble (apprenants, partenaires et formateurs) un projet fédérateur*

Betrokkenheid + verantwoordelijkheid ouders/doelgroep

- *Een actief project voor en door de laaggeletterde ouders op school, gedragen en georganiseerd door de ouders, zichtbaar op school*
- *Iets leerrijks en speels voor de kinderen organiseren om de ouders te bereiken en samen te krijgen*
- *Ouders als ervaringsdeskundige betrekken in de uitwerking*
- *Doelgroep van bij het begin (de voorbereiding) betrekken (bv via interview, 1 op 1 gesprek) en ze betrokken houden bij de uitvoering (bv ook materiaalontwikkeling) en tot het einde, hen mee verantwoordelijk maken voor beslissingen/taken*
- *Responsabiliser le public en explicitant clairement les exigences de départ (par exemple : être là à l'heure) et leur montrer qu'il y a un réel investissement de la société ou du moins de l'association pour leur venir en aide*
- *Qualité/proximité relationnelle entre apprenants et formateurs*
- *Ne pas juger, créer un climat de confiance et de convivialité*
- *Langdurig traject voorzien: in stapjes vertrouwen uitbouwen*
- *Créer du lien avec les gens (importance du temps et de la durée)*
- *Vertrekken vanuit gemeenschappelijk doel (= onze kinderen)*

Systemische benadering

- *Integrale benadering: bv gezin als één geheel zien (werken met het volledige verhaal in plaats van één probleem te isoleren, dat is vaak maar een symptoom), en bredere inbedding zoeken in groter geheel*
- *Aandacht voor effect op thuissituatie*
- *Ouders zijn sterke partner: belang om met heel jonge kinderen te werken: zij zijn nog niet besmet door de school*
- *Augmenter les liens sociaux de proximité permet de réduire l'isolement des participants et d'augmenter la motivation à apprendre*

3.1.2 Didactiek

Wat betreft de didactische vormgeving van de projecten zijn drie thema's terug te vinden. Enerzijds wordt er aangegeven dat het belangrijk is om gebruik te maken van realistisch materiaal dat herkenbaar is voor de doelgroep waarmee gewerkt wordt. Daarnaast wordt het groepsdynamisch aspect benadrukt. Het is belangrijk dat er een goede sfeer is binnen de werkgroepen waar ruimte is om plezier te maken. Het is ook belangrijk dat de lerenden zich er goed voelen en dat zij worden beschouwd als volwassenen en niet als kinderen. Tot slot is de mate waarin flexibel kan ingespeeld worden op de noden van de betrokken doelgroep en de context, een factor tot succes van het project.

Algemeen

- *Niet-verbale manier van werken (prenten, tonen, doen ipv erover praten, uitbeelden,…)*
- *Ouders de tools (en de setting) geven om vaardigheden te oefenen*
- *Augmenter la confiance des parents pour parler français via divers moyens (par exemple : le théâtre-action)*
- *Donner au public des feed-back positifs sur les apprentissages réalisés et sur les effets secondaires positifs*

Herkenbaar materiaal

- *Gebruiken van herkenbaar dagdagelijks materiaal, boekjes aanbieden met herkenbare situaties, eenvoudige figuren en lay-out*
- *Contenu d'apprentissage en lien direct avec la situation personnelle de l'apprenant*
- *Cours qui partent de la réalité et des besoins de la vie quotidienne des apprenants.*
- *Eenvoudige, aantrekkelijke werkvormen om over moeilijke thema's te spreken die aansluiten en uitdagen*
- *Créer ses propres outils et utiliser les ressources locales*

Groepsdynamiek

- *Favoriser la dynamique de groupe en s'appuyant sur un « noyau de parents » qui ont porté le projet dès le début, les inviter, les faire se rencontrer*
- *Favoriser l'échange*
- *Créer une bonne ambiance, importance de la dynamique de groupe*
- *Proposer des activités destinées à créer des moments de plaisir, de rencontre*
- *Laisser une grande place au plaisir*
- *Former des groupes d'apprenants de même niveau*
- *Former des groupes où l'on mélange des apprenants d'origine diverses, de genres différents, ne vivant pas les mêmes situations*
- *Ouders en kind samen laten uitwisselen, ervaren in kleine groepjes (4à6) (oudergroepje, kindergroepje, gemengd groepje)*
- *Kleinschalig werken, doelgroepen duidelijk afbakenen*

Flexibiliteit / maatwerk

- *Inspelen op vragen/signalen die vanuit de doelgroep komen*
- *Construire/adapter le programme avec les apprenants et être flexible pour s'adapter au contexte du moment et aux matériaux donnés*
- *Flexibilité par rapport aux temporalités, rythmes et contraintes personnelles des apprenants*
- *Accompagnement personnalisé, respect du rythme de chacun*
- *Toelaten van thuistaal in de klas*

3.1.3 Contextuele factoren

Tot slot onderkennen we nog enkele contextvariabelen in de opgesomde succesfactoren. Er wordt aangegeven dat het project gedragen moet worden door het hele team waarbij de verantwoordelijkheid gedeeld en duidelijk gedefinieerd wordt. Daarbij is het uiteraard aangewezen dat de medewerkers en vrijwilligers over de nodige competenties beschikken om het project te doen slagen. Het organiseren van vormingen en opleidingen hieromtrent kan noodzakelijk zijn. Daarnaast dient er ook buiten de eigen organisatie gezocht te worden naar samenwerkingsmogelijkheden waardoor een netwerk van partners ontstaat waarop een beroep kan worden gedaan.

Algemeen

- *Belang van eten, drinken, feest,… om brug te slaan tussen culturen (bv wereldkeuken)*
- *Proces (de tijd en ruimte om kennis op te bouwen, te delen) en resultaat (stellen van concrete doelen): balans tussen beide*

- *Implantation géographique de proximité*

Samenwerking

- *Implication de toute l'équipe*
- *Ieder zijn verantwoordelijkheid laten opnemen*
- *Définir clairement les rôles (qui fait quoi)*
- *Brugfiguren en vrijwilligers: evenwaardigheidsgevoel*
- *Heen -en weerboekje bevordert een goede opvolging tussen huiswerkbegeleider en brugfiguur op school*

Opleiding medewerkers/opleiders/vrijwilligers

- *Nécessité de former les formateurs à donner des formations pour adulte en alpha et d'organiser des formations continues*
- *Compétence et militance des formateurs (maîtrise des aspects sociopolitiques, …), permettre aux formateurs de suivre des formations continues*
- *Vormingen en richtlijnen voorzien voor vrijwilligers*

Netwerking

- *Een ruim netwerk opbouwen waarbij verantwoordelijkheid gedeeld wordt en deze zo dicht mogelijk bij de eerste lijnfunctie wordt gelegd (bv leerkracht)*
- *Créer des réseaux professionnels (langage commun, connaissance du milieu, complémentarité)*
- *Impliquer les personnes ressources qui peuvent aider à répondre aux besoins des apprenants*
- *Sensibiliser les partenaires à la problématique des difficultés de lecture pour qu'ils puissent éventuellement orienter les personnes vers des cours alpha*

3.2 Valkuilen

Het gehanteerde type pedagogiek en didactiek kan ook een obstakel vormen. En er zijn ook heel wat omgevingsfactoren die nadelig kunnen werken voor een goede integratie van laaggeletterden in onze samenleving.

3.2.1 Gehanteerde pedagogiek

Er worden enkele factoren aangehaald in het kader van de gehanteerde pedagogiek die een valkuil kunnen vormen bij het vormgeven van een alfabetiseringsproject. Twee aspecten springen daarbij in het oog. Enerzijds wordt aangegeven dat het geen zin heeft om iets op te leggen aan ouders of om hen te dwingen om deel te nemen aan bepaalde activiteiten. Door in te spelen op hun noden kunnen ouders (of anderen) wel aangespoord worden om te participeren. Daarnaast is het belangrijk om de doelgroep niet te onderschatten. Het is beter om er van uit te gaan dat men zelf niet dé expert is en daarbij ook de competenties van de lerenden te valoriseren.

- *Vertrekken vanuit eigen referentiekader, denken vanuit Westerse middenklasse, leidt tot niet participeren van doelgroep*

- *Iets opleggen aan ouders (wel: inspelen op nood die groeit van onderuit)*
- *Inutile d'obliger les gens, de les forcer, cela ne marche pas*

- *Onderschatten van de doelgroep, vertrekken vanuit één-expertmodel ("ze kunnen het niet, we moeten het hen leren") (wel: er zijn geen experten, iedereen heeft kennis)*
- *Risque d'avoir des idées préconçues par rapport au public*
- *Risque de passer à côté des compétences des apprenants*
- *Focus op problemen n plaats van op mogelijkheden en oplossingen*

- *Te doel- en resultaatgericht moeten werken, de mens achter je doelstelling niet meer zien (wel: ruimte voor contact op zich)*
- *Gedrevenheid professionals: te veel, te snel, te ambitieus*

3.2.2 Didactiek

Wat betreft didactiek worden diverse mogelijke obstakels aangehaald. Er wordt bijvoorbeeld aangehaald dat het geen zin heeft om een standaard format op te stellen. Het is aangewezen om op maat te werken en in te spelen op de diverse vragen die de doelgroep stelt, om zo maximaal aansluiting te vinden bij deze groep. Wat betreft de doelgroep wordt aangegeven dat het contact met ouders van andere culturen soms moeilijk verloopt en dat het ook niet evident is om vaders aan te spreken met het project.

- *Instrueren, belerende aanpak*
- *Uitweiden, langdradig uitleggen, niet concreet (wel: kort houden, afwisselende werkvormen,…)*

- *Standaard format uitrollen (wel: maatwerk, creativiteit)*
- *Difficulté à gérer la diversité des demandes*
- *Manque d'adhérence du public au projet*

- *Taal- en alfabetisering geven, los van communicatieve doelstellingen ("losstaande woordjes aanleren")*

- *Beperken tot enkel Nederlandse taal (bv filmpjes ook ondertitelen in Berbers)*

- *In contact brengen met ouders van andere culturen is moeilijk*
- *Je vooral richten op groepen waar er heel veel van zijn (Marokkanen, Turken,…)*

- *Vaders zijn moeilijk te motiveren, worden niet aangesproken*

3.2.3 Contextuele factoren

De obstakels waarmee professionals het vaakst worden geconfronteerd, zijn vooral omgevingsfactoren en hebben vooral te maken met het gebrek aan middelen en erkenning en kennis: de ontwikkelde projecten lopen vaak over een korte termijn en bij gebrek aan middelen moeten de professionals veel energie steken in het zoeken naar subsidies. Soms gaat dit ten koste van een goede vorming van de vrijwilligers. De groep van mensen die kunnen lezen noch schrijven wordt overigens niet erkend op politiek niveau en vaak worden zij ook miskend in de rest van de samenleving. Vooral de onderwijswereld blijkt vaak blind voor de specifieke moeilijkheden van gezinnen met laaggeletterden.

- *Communicatie via scholen: voelen zich te weinig verantwoordelijk*
- *Communication de l'école (des instituteurs) peu adaptée pour les parents*
- *Pas de formation spécifique des instituteurs pour accueillir des enfants dont les parents ne parlent pas le français*
- *L'école favorise une pédagogie active qui est loin des cadres d'apprentissage connus des parents*
- *Etanchéité du système scolaire, inadéquation du système scolaire à ces familles*
- *Strak kader aan scholen opleggen (wel: hen de mogelijkheid laten om eigen visie erin te verwerken)*
- *Schoolverlof*

- *Iets 'out of the blue' organiseren (wel: inbedden in je traject/project)*
- *Manque d'approche globale, de travail en réseau*
- *L'alphabétisation des adultes est peu reconnue par le monde politique comme un enjeu de société, d'où peu de subventions*

- *Kortetermijndenken bedreigt continuïteit (bv opbouw van expertise binnen de organisatie, bv de relatie met de doelgroepen)*
- *Les projets mis en place sont souvent des projets à court terme*

- *Risque de négliger les freins personnels (souvent insoupçonnés)*
- *Ruimere context dan taal, basisvoorwaarden om aan taal te kunnen werken (bv hechting)*
- *Obstacle de la langue*
- *L'alphabétisation modifie le rôle de la femme et cela peut engendrer de la crainte par rapport aux réactions de l'entourage*
- *Absentéisme fréquent lié aux contraintes administratives (Forem, CPAS, …) et aux difficultés de faire garder son (ses) enfant(s)*

- *Pas toujours évident pour le public de se déplacer (coût, moyen disponible, temps)*

- *Vrijwilligers voor de verkeerde dingen inzetten (bv taalverwerving versus taalstimulering)*
- *Opletten met 'vrijwillige' studenten*
- *Le travail d'alphabétisation repose surtout sur des bénévoles. Mais ceux-ci sont rares et n'ont pas toujours reçu une formation adéquate*

---

4. Sensibilisering lokale link kerstzegelactie

4.1 Verkoop van de kerstzegel

- Stand op de lokale kerstmarkten (gecombineerd met infoverspreiding over de lokale organisaties)
- Occasioneel verkooppunt in OCMW's, bibliotheken, gemeentehuizen
- Verkoop van kerstzegels door de lokale organisaties; de organisaties krijgen een projectsubsidie vanaf een bepaald aantal verkochte kerstzegels
- De postloketten zouden de kerstzegel tijdens de periode van de actie spontaan moeten aanbieden; in het verleden moest de klant er expliciet naar vragen
- Verenigingen gebruiken de kerstzegel voor hun postzendingen in december en kopen gedurende die periode alle zegels voor het komende jaar
- Borden « Kerstzegels, hier te koop » plaatsen

4.2 Sensibiliseringsinitiatieven vanuit de lokale organisaties

- Lokale organisaties promoten de kerstzegel "passief":
    - in hun digitale handtekeningen
    - via de promo-affiches van bpost op hun prikbord
- Lokale organisaties promoten de kerstzegel op een pro-actieve manier
    - gedurende de lessen en vormingen, bv. uitleggen hoe het project wordt gefinancierd; een enveloppe ontwerpen
    - via eigen communicatiekanalen ((elektronische) nieuwsbrief, website, facebook…)
    - wedstrijd voor reclameposters voor de kerstzegel voor kinderen (binnen verenigingen, huiswerkscholen, …)
    - door stakeholders (stad, scholen, bekende schrijvers …) (in de mondelinge en schriftelijke communicatie) aan te moedigen
        1. om de kerstzegel te gebruiken
        2. om wenskaarten, met de kerstzegel, te versturen i.p.v. digitale wenskaarten
    - wanneer ze hun wenskaarten opsturen
    - door wenskaarten (eventueel door de doelgroep gemaakt) met de kerstzegel te verkopen (o.a. aan bedrijven)…en er reclame voor de kerstzegel bij te stoppen

4.3 Alfabetiseringsinitiatieven

- Cursisten versturen wenskaarten met de kerstzegel (aan ouderen, in tehuizen, gesloten centra, gevangenissen, tussen groepen lerenden, …)
- Reclamewedstrijd voor de kerstzegel: wie maakt de origineelste tekst?
- Kinderen/ouders maken wenskaarten en versturen die met de kerstzegel
- Lokale organisaties versturen wenskaarten naar de gezinnen met de kerstzegel
- Lokale organisaties organiseren een kettingactie, gecombineerd met de promotie van de kerstzegel vb. een kaart met kerstzegel (in de verteltas) schrijven naar de vorige gebruiker van de verteltas
- De cursisten organiseren zelf een sensibiliseringscampagne (vb. T-shirts, sandwichman…)

4.4 Sensibiliseringsinitiatieven vanuit bpost (met de hulp van de lokale organisaties):

- bpost creëert wens/postkaarten
    - met uitleg over de kerstzegelactie
    - over het thema van ongeletterdheid
- de ondersteunde projecten promoten tijdens de actie voor de kerstzegel met behulp van een videoclip
- en verder: synergie tussen de postkantoren en plaatselijke organisaties
    - die tijdens de campagne over hun activiteiten communiceren in de postkantoren
    - die de loketbedienden in de postkantoren aanmoedigen om de aankoop van de kerstzegel te promoten
- TV spots, ook regionaal (met projecten die door het Fonds werden gesteund)
- naar volgende jaar toe:
    - tekenwedstrijd kerstzegel 2012 met de doelgroep van het Fonds (ouders/kinderen)
    - cursisten schrijven zelf slogan voor de nieuwe campagne

4.5 Vanuit het Fonds

- De verenigingen herinneren aan de kerstzegelactie

5. Goede raad vragen en geven [2]

Comment gérer les temporalités différentes (rythme, ponctualité, réalités familiales) des apprenants d'une part, des formateurs/de l'institution d'autre part ? *(Hoe de verschillende 'tijdelijkheden'/'tijden' beheren (ritme, stiptheid, familiale realiteiten), enerzijds van de lerenden en, anderzijds, van de lesgevers/van de instelling?)*

- Organiser des parties obligatoires et facultatives dans la formation *(Sommige stukken van de opleiding verplicht maken, andere facultatief/optioneel)*
- Favoriser les échanges entre apprenants sur les rythmes, la ponctualité, …*(Uitwisseling stimuleren tussen lerenden over ritmes, stiptheid, …)*
- Apprendre aux apprenants à maintenir des moments libres, consacrés à l'alphabétisation - il faut pouvoir apprendre à dire non à d'autres contraintes *(De lerenden leren om vrije momenten te voorzien voor alfabetisering – men moet leren neen zeggen tegen andere verplichtingen)*
- Mener une réflexion avec la personne sur ce qui peut l'aider à être plus assidu *(Met de persoon nadenken over wat hem/haar kan helpen om meer nauwgezet te zijn)*
- Adapter les horaires aux réalités des apprenants *(De uren aanpassen aan de realiteiten van de lerenden)*
- Commencer les cours par 30 minutes de discussions informelles *(De lessen beginnen met een half uur informele discussie)*
- Valoriser la personne et ses apprentissages de manière à rendre la formation porteuse de sens. De cette façon, on augmente la motivation des apprenants *(De persoon en zijn scholing naar waarde schatten om zo de opleiding zin te geven)*
- Organiser des évaluations participatives tous les 3 mois. Ces évaluations se réaliseraient entre apprenants, sans les formateurs *(Elke 3 maanden participatieve evaluaties organiseren. Die evaluaties gebeuren onder de lerenden, zonder de lesgevers)*

Comment éliminer les barrières qui éloignent les parents de l'école et l'école des parents ? *(Hoe de drempels wegwerken die ouders en school verder van elkaar brengen?)*

- Supprimer les frais scolaires *(De schoolkosten drukken)*
- Créer/soutenir des associations de parents *(vereniging tussen ouders tot stand brengen en ondersteunen)*
- Rapprocher la culture scolaire et la culture des personnes immigrées *(De schoolcultuur en de migrantencultuur dichter bij elkaar brengen)*
- Respecter la mixité scolaire et le cas échéant, sanctionner les directions qui mettraient en place des sanctions illégales *(zorgen voor sociale mix en desgevallend, directies sanctioneren die onwettelijke sancties toepassen)*

[2] Aan iedere tafel kregen de deelnemers de gelegenheid om vragen voor te stellen waarover ze van gedachten wilden wisselen met andere deelnemers. Later werden de deelnemers uitgenodigd om aan de tafel aan te schuiven waar men in gesprek ging over de vraag die hen het meest aansprak. Hier wordt verslag uitgebracht over de besproken vragen in de taal van de vraag/tafel (met een vertaling tussen haakjes). Aan sommige tafels werden de uitkomsten van de gesprekken niet genoteerd en dus beschikken we voor die tafels enkel over de vragen.

- Sensibiliser enseignants et directions à la problématique de l'illettrisme/analphabétisme *(Leerkrachten en directies bewust maken van de problematiek van ongeletterdheid)*
- Remarque importante : pas de constat prouvé entre parents présents dans l'école et réussite *(Belangrijke opmerking: het verband tussen de aanwezigheid van ouders op school en de slaagkansen van de kinderen is nog niet bewezen)*

Quelles stratégies pour obtenir l'adhésion et la participation du public ? *(Welke strategieën om de toetreding en de participatie van het publiek te realiseren?)*

- Le plus efficace, c'est la transparence : il est important d'être clair et d'expliquer les enjeux *(Transparantie is het meest efficiënt: het is belangrijk duidelijk te zijn en uitleg te geven over de inzet)*
- Il faut donner du sens à la formation et travailler sur les attentes des apprenants *(Men moet zin geven aan de opleiding en aan de slag gaan met de verwachtingen van de lerenden)*
- Organiser un système de parrainage *(Peterschapsystemen organiseren)*

Comment construire des partenariats vivants avec l'école ? *(Hoe 'levende' partnerschappen aangaan met de school?)*

Comment travailler la représentation de soi ? *(Hoe aan de slag gaan met het zelfbeeld?)*

Comment concilier la logique de la responsabilisation et la logique de l'accompagnement ? *(Hoe de logica van responsabilisering en de logica van begeleiding verzoenen?)*

Hoe kunnen we de betrokkenheid van scholen vergroten?

- Inpassen in activiteiten van de school, niet als extra
- Samen planning maken, 1x aanwezig per trimester
- Gezamenlijke afsprakennota: wat kan je van elkaar verwachten?
- Onze knowhow ter beschikking stellen aan scholen in contacten met ouders
- Meer affiniteit creëren via lerarenopleiding
- Gesprek schooldirectie: zelfreflectie + welke boodschap draag je uit?

Hoe kunnen we de participatie van de doelgroep op allerlei manieren versterken?

- Gesprek durven aangaan met alle betrokkenen
- Professionelen en scholen bewustmaken van drempels die doelgroep ervaart (zij dienen zich aan te passen, niet omgekeerd)
- Wederzijdse waardering uitspreken

- Collectieve verantwoordelijkheid stimuleren
- Inlevingsvermogen en respect

Hoe zorgen we ervoor dat je binnen een school zinvolle partnerschappen / samenwerkingsverbanden kan creëren tussen laaggeletterde ouders en de andere ouders die duurzaam kunnen blijven bestaan?

- Activiteiten organiseren waarmee je zeker laaggeletterde ouders aanspreekt maar niet exclusief (bv kinderactiviteiten op woensdagnamiddag die laagdrempelig zijn en waar je ouders kan betrekken, bv ook linken aan opvoeding en de zorg voor hun kinderen, bv alle ouders mogen het laatste kwartier in de klas)
- Een goede, doorgedreven ouderwerking
- Ouders binnen de doelgroep specifiek ondersteunen
- Goed georganiseerd en ondersteund persoonlijk contact
- Variëren in methodieken en activiteiten zodat je verschillende competenties aanspreekt
- Leg het niet aan de school op, leg de draagkracht/organisatielast niet in de school maar zorg dat ze de meerwaarde krijgt, let wel: betrokkenheid/kennis van het schoolteam is belangrijk
- Fysieke ruimte bieden voor ontmoeting (bv verjaardagsfeestjes laten plaatsvinden in het buurthuis)
- Activiteiten organiseren in partnerschap tussen organisaties met verschillende doelen, nadenken over de vraag 'Hoe kan dit verbinden?'
- Kennis/voeling van leerkrachten met de doelgroep verhogen

Hoe spreken we ouders aan om via herkenbare dingen (situaties, materialen, info, ervaringen, boekjes,…) hun grenzen te verleggen? (stapje voor stapje, sprong)?

- Goed evenwicht voelen tussen (a) het geven van herkenbare 'materialen' en (b) kennis maken met nieuwe dingen zonder op te dringen (bv bezoek aan bib, voorlezen (kan ook chaotisch zijn, hoeft niet perfect te zijn), boekjes zonder tekst lezen, uit tijdschrift zelf boek maken,…)
- Niet betuttelend worden want dan haken ouders af, zij willen zelf grenzen verleggen
- Verwachtingen niet te hoog, output is altijd lager dan verwachting
- Taalstimulering: ouders zelf laten kiezen welke taal, niet opleggen, ouders in zelfvertrouwen stimuleren, vertaling naar het Nederlands komt later wel vanzelf
- Laten participeren, dat zorgt voor vertrouwen
- Variatie bieden in de middelen, afstappen van het idee "boeken", overstappen op de computer als daar interesse voor is, inspelen op de leefwereld
- Aanpassing naar onze cultuur helpen ondersteunen ("zo doen wij het"), met respect voor hun bril en opvoedingscultuur (" zij doen het anders", bv mondelinge verhalencultuur)

Hoe krijg je mensen te pakken die echt niet komen?

- Laagdrempeligheid
- Geen afspraken moeten maken
- Doelgroepen onder elkaar: mond aan mondreclame
- Concrete dienst/voeding/koffie aanbieden
- Brugfiguur
- Aantonen dat kinderen vaardigheden leren door met anderen te spelen

Hoe zorgen we ervoor dat wij hier vandaag aanwezig van de beleidsmakers (Vlaams niveau) kunnen verkrijgen dat ook de verworven procesresultaten (bv opgebouwde visie, samenwerking en relatie tussen teamleden, ouders en partnerorganisaties) van de projectwerking structureel verankerd wordt bij de instellingen (bv initiatiefnemers onderwijs, steden en gemeenten)?

- Domeinoverschrijdend
- Projectsubsidies: laten we deze voortaan eerlijk schrijven; 'we dienen niet in want deze oproep is niet conform realiteit'
- 'ga met ons eerst in gesprek, schrijf dan pas subsidie-oproep uit', we schrijven samen eerst een structureel plan uit waarop beleidsmakers zich kunnen baseren, we vragen 3 à 5 jaar. bpost toont voorbeeld (bpost organiseert participatiemomenten, bv om procesbehoeften in kaart te brengen, bpost biedt lange termijnprojecten kansen)
- Bij beleidsmakers blijven hameren op brede, doorgedreven en volgehouden basiswerking

6. Op welke noden moeten de projecten zich de komende jaren richten?

Uit deze synthese blijkt dat de projecten in de toekomst voorrang zullen moeten geven aan diverse noden, tegelijk op het heel plaatselijke vlak van het gezin maar ook op het niveau van de scholing en van de lesgevers of ook zelfs op een ruimere manier op het niveau van de samenleving.

Op het niveau van het gezin zal het belangrijk zijn om aandacht te hebben voor de band tussen ouder en kind, onder andere door de ouders te helpen om hun kinderen aan te moedigen om naar school te gaan en door ervoor te zorgen dat leren en lezen een gedeeld plezier blijft voor iedereen, een moment waarop ouders en kinderen elkaar kunnen ontmoeten.

Op het niveau van de scholing lijkt het sleutelwoord voor de toekomst vertrouwen te zijn. Het is van het grootste belang dat de lerenden vertrouwen hebben in de leerkrachten, maar ook dat de scholing hun de mogelijkheid biedt om zich zekerder te voelen en meer vertrouwen te hebben in zichzelf en in hun eigen vaardigheden.

Op het niveau van de samenleving ten slotte wijzen de professionals op de nood aan kennis van en erkenning voor het ongeletterde publiek. Het is inderdaad van essentieel belang om de samenleving (met name de politieke wereld en het onderwijs) te sensibiliseren voor de moeilijkheden die deze mensen kennen, maar ook om de vaardigheden van deze volwassenen te erkennen.

6.1 Op het niveau van het gezin

- *Ouders overtuigen van het belang van vroegtijdige / voorschoolse / schoolse ontwikkeling*
    - *Waarom? Die vroegtijdige en voorschoolse ontwikkeling (0-3 jaar) is het begin van alles. Bijvoorbeeld: een babymassage (hechting), samen-spel (ontwikkeling peuter-kleuter in de praktijk), …*
    - *Waarom? Ouders hebben nog te weinig het gevoel dat ze zelf impact kunnen hebben op deze ontwikkeling. Het ontwikkelen van vaardigheden maar ook het vergroten van zelfvertrouwen op dit vlak is belangrijk.*
    - *Waarom? Bruikbaar en bereikbaar materiaal voor ouders ter beschikking stellen, kan helpen om deze inzichten te bereiken.*
- *Het werken met en vanuit het volledige netwerk van het kind: moeder én kind, andere opvoedfiguren, ruimere familie, …*
    - *Waarom? Het opvoeden van een kind (ook rond alfabetisering) kan niet alleen gebeuren door moeder en kind. Dit geheel kan en mag je niet onderverdelen. Een krachtenbundeling met gedeelde verantwoordelijkheden is daarvoor nodig.*
- *Nood om gevoelens te kunnen uiten in interactie ouder-kind. Om die communicatie te bevorderen, is er steun nodig van dienstverleners / leerkrachten / andere.*
    - *Waarom? Wanneer men gebeurtenissen en gevoelens een plaats kan geven komt er ruimte vrij om te leren. Zo kan men leren dat het emotionele aspect deel kan uitmaken van het "gewone" dagelijkse leven. Daardoor gaan kinderen ook aangepast reageren op situaties.*
    - *Waarom? Sociale vaardigheden worden aangeleerd door in te gaan op de vraag van het kind zelf (= vraaggerichte aanpak, deze aanpak werkt beter!). De betrokkenheid verhoogt, ook vanuit de ouders, zodat het draagvlak van de ouders ook groter wordt en er zo grenzen verlegd kunnen worden.*
- *Nécessité de garder/ restaurer la place des parents comme éducateur premier de l'enfant*
    - *Permettrait peut-être d'éviter un désinvestissement parental à l'adolescence*
    - *Permet de donner une place à la culture des parents et de reconnaître l'existence d'identités multiples*
    - *Permet de stimuler la communication (parole, jeux) entre l'enfant et son parent*
- *Créer un lien parent-enfant en développant le plaisir partagé autour du livre*
    - *Un contact précoce avec le livre permet de diminuer la probabilité de décrochage scolaire*
    - *Le livre peut devenir un outil « ludique » pour favoriser la relation parent-enfant*
- *Aider les parents à offrir un meilleur soutien à la scolarité de leurs enfants*
    - *Le suivi de la scolarité incombe aux parents et il ne faut pas leur retirer cette responsabilité*
- *Développer le plaisir des apprentissages au sein des familles*
    - *Le plaisir est indissociable de l'envie d'apprendre*

6.2 Op het niveau van de scholing

- *Nood aan de verkenning van de kracht / mogelijkheden van de ouders*
    - *Waarom? We moeten bij de bron vertrekken (niet 'betuttelen').*
    - *Waarom? Er is de ervaring dat we nog zeer vaak over de "gebreken" van de ouders spreken (deficitbenadering). Een krachtgerichte benadering veronderstelt een andere basishouding, een*

ommezwaai in visie. Hier moet werk/energie naar toe gaan, want het is niet evident. We trappen immers snel terug in de val (cf. opdracht van de oefening: wat zijn de noden? De vraag had ook kunnen zijn: wat zijn de sterkten/mogelijkheden?). De vaststelling dat iedereen dit heel belangrijk vindt, maar uiteindelijk toch vooral drukt op de vaardigheden en attitudes die ouders moeten hebben. Deze nieuwe attitude kan leiden tot de herwerking / verspreiding van materialen, het betrekken van de doelgroep.

- *Versterken van zelfbeeld / zelfvertrouwen en waarderen van competenties*
    - *Waarom? Omdat dat de eerste (fundamentele) stap is naar empowerment.*
    - *Waarom? Omdat iedereen op die manier zijn eigen kwaliteiten kan inzetten en op gelijkwaardige basis kan uitwisselen met anderen (echte ontmoeting, echte dialoog) = dialoogmodel in plaats van het expertmodel. De begeleiders helpen op die manier mee zoeken en werken ontschuldigend in plaats van beschuldigend.*
- *Renforcer la confiance en soi et valoriser les compétences*
    - *Permet à l'apprenant d'avancer dans tous les domaines, d'être motivé et d'aller au bout de ses projets personnels*
    - *Les parents possèdent des compétences à transmettre à leurs enfants et il est important de leur rendre une place comme acteur dans l'éducation de leurs enfants*
    - *Il est important de reconnaître les compétences de la personne afin qu'elle puisse aussi reconnaître le « savoir » qu'elle vient chercher en formation*
    - *On peut s'appuyer sur les compétences de la personne pour lui faire acquérir d'autres compétences*
- *Houding, basishouding vanuit professionals (onderwijs) naar maatschappelijk kwetsbare gezinnen.*
- *Favoriser une meilleure connaissance du public illettré/analphabète par le corps enseignant*
    - *Créer et mettre sur pied des lieux favorisant une meilleure connaissance de chacun et des attentes de chacun*
    - *Intégrer la thématique de l'illettrisme dans la formation des enseignants*
- *Omgangsvormen, visie integreren in het schoolaanbod (omgaan met diversiteit, het accepteren van de complexiteit van kwetsbare gezinnen, de focus op gelijkenissen en niet op verschillen)*
    - *Waarom? Onderwijs is een systeem dat maatschappelijke verankerd is. Het is duidelijk voor iedereen dat het onderwijs een belangrijke rol speelt in ontwikkelingskansen.*
    - *Waarom? Leerkrachten / opvoeders / begeleiders hebben de verantwoordelijkheid om aan alle lagen van de bevolking tegemoet te komen.*
    - *Waarom? Om de toegankelijkheid naar het onderwijs voor iedereen structureel laagdrempelig te maken / houden, eer we de verantwoordelijkheid verwachten van ouders.*
- *Créer des liens de confiance entre apprenants et formateurs afin de permettre à chaque apprenant de gagner en autonomie tout en étant accompagné*
    - *Permet de faire adhérer la personne au projet qui lui est proposé*
    - *Permet à la personne d'utiliser les outils qui lui sont proposés*
- *Nood aan wederzijdse kennis / informatie tussen school-ouders-instellingen om zo het zelfbeeld van laaggeletterden te versterken en hen succeservaringen te bieden.*
    - *Waarom? Door wederzijdse kennis op te bouwen en uit te wisselen, kan je respectvol omgaan met elkaar, kan je openstaan voor elkaar. Zo creëer je een sfeer van vertrouwen, kan de school ook aandacht tonen voor de talenten die laaggeletterden ook hebben en op die manier hun zelfbeeld versterken.*
- *Améliorer la connaissance réciproque entre parents et institution scolaire*

- *Ces deux partenaires vivent dans des mondes différents et il est important qu'ils fassent tous deux des efforts pour se connaître et se rencontrer*
- *Ouvrir l'école, donner les clés de compréhension aux parents*
- *Eviter à l'enfant de se sentir tiraillé entre sa famille et l'école*

6.3 Op het niveau van de samenleving

- *Nood aan openheid / respect voor diversiteit.*
- *Besoin d'ouverture à la diversité*
  - *Permet de faciliter la communication et la compréhension entre les différents partenaires (enfants, parents, école, institutions)*
  - *Permet d'utiliser les richesses de l'autre et de le mettre en confiance*
  - *Permet de reconnaître la compétence de chaque personne ou intervenant*
- *Werken aan maatschappelijke verandering: herverdeling, solidariteit, wegwerken van vooroordelen, grondrechten voor iedereen, …*
  - *Waarom? Het economische maatschappijmodel mag niet nog belangrijker worden. Individuen hebben het vaak moeilijk en zitten in een "schuldmodel".*
- *Développer davantage de milieux d'accueil (pour les 0-3 ans) qui correspondent aux attentes et besoins des apprenants (intervenants ayant une connaissance du contexte psychosocial et des us et coutumes des apprenants)*
  - *La demande est supérieure à l'offre*
  - *Permet d'augmenter l'assiduité de l'apprenant*
  - *Il est difficile pour les apprenants de trouver des places dans les crèches « classiques » car le service est coûteux, ils ont des difficultés au niveau de la langue, ils se déplacent difficilement.*

6.4 Overzicht prioritaire noden

Hieronder volgt het overzicht van de prioritaire noden voor de toekomst, zoals gepresenteerd op de dialoogdag.

De prioritaire noden ...		**Les besoins prioritaires ...**
K= kinderen/enfants O = ouders/parents S = school/école A= andere/autres		
	Nood aan erkenning van de kracht / mogelijkheden van de ouders	Renforcer la confiance en soi et valoriser les compétences
	Versterken van zelfbeeld/zelfvertrouwen en waarderen van competenties	Valoriser les compétences des parents pour qu'ils soient véhicules de culture scolaire
	Ouders overtuigen van het belang van vroegtijdige/voorschoolse/schoolse ontwikkeling	Sensibiliser à l'importance de la socialisation et de la lecture dès le plus jeune âge en développant le PLAISIR de l'apprentissage

	(Basis)houding vanuit professionals (onderwijs) naar maatschappelijk kwetsbare gezinnen. Omgangsvormen / visie integreren in het schoolaanbod (bv. Omgaan met diversiteit, accepteren van complexiteit kwestbare gezinnen... focus op gelijkenissen, niet op verschillen).	
	Werken aan maatschappelijke verandering, herverdelingssolidariteit, grondrechten voor iedereen	
	Nood om hun gevoelens te kunnen uiten in interactie tussen ouders en kind	
	Nood aan wederzijdse kennis/informatie tussen school-ouders-instellingen om zo het zelfbeeld van laaggeletterden te versterken en hen succeservaringen te bieden	
		Créer des liens de confiance pour permettre la prise en charge de chaque personne par elle-même mais de manière accompagnée.
		Créer un lien parents-enfants en développant le plaisir autour du livre.
		Besoin de garder/restaurer la place des parents comme premier éducateur de l'enfant (à la crèche, à l'école, pendant les temps libres)
		Aider les parents à bien accompagner la scolarité, ou du moins ne pas l'entraver
		Besoin d'ouverture à la diversité/ mixité culturelle et sociale
		Améliorer la connaissance réciproque parents - institutions belges
		Sensibiliser en profondeur (confrontation en situation, réflexion) le corps enseignant au public pour qui le monde de l'écrit et de la lecture est inconnu